

EEN DUURZAME TOEKOMST VOOR DE KUST: DE MENING VAN DE KUSTBEWONERS

Hoe bekend is het begrip 'duurzame ontwikkeling' bij de kustbewoners en in hoeverre zijn de kustbewoners én het beleid bereid mee te werken aan een duurzame toekomst voor die kust. Dit was de vraag die het provinciebestuur van West-Vlaanderen in het kader van het Europese Doelstelling-2 programma voor de kust voorlegde aan het Hoger Instituut voor de Arbeid (HIVA) van de KU Leuven. In de periode augustus - november 2002 voerde die een mondelinge enquête uit bij iets meer dan 400 kustbewoners.

De meeste ondervraagde kustbewoners bleken er geboren en getogen of zijn omwille van (het werk van) de partner naar de kust gekomen. In een tweede luik werden ook 30 sleutelfiguren, beroepshalve actief aan de kust en representatief voor diverse sectoren, bevroegd.

Drie dimensies kwamen aan bod: (1) de kennis over duurzame ontwikkeling, (2) de houding tegenover voorgestelde maatregelen en (3) het eigen gedrag. De studie biedt meteen een zicht op een aantal gevoeligheden binnen het debat rond duurzame ontwikkeling aan de kust.

RESULTATEN ENQUETE: WAT DENKT DE INDIVIDUELE KUSTBEWONER?

De kennis van het begrip duurzame ontwikkeling is beperkt

Begrippen zoals 'zure regen', 'broeikas-effect', 'stijging van de zeespiegel' en 'kusterosie' zijn bij de ondervraagden geen onbekenden meer. Maar de termen 'biodiversiteit', 'eutrofiëring' en 'duurzame ontwikkeling' zijn heel wat minder gekend. In 40% van de gevallen kan duurzame ontwikkeling enigszins omschreven worden, waarbij vooral het milieuaspect en het zoeken naar lange termijnoplossingen centraal staan.

Ergernissen en bekommernissen...: verkeersdrukte, toeristische drukte, werkloosheid en criminaliteit worden als grootste problemen ervaren

Overlast veroorzaakt door het autoverkeer wordt als het grootste probleem aan de kust ervaren. Andere belangrijke problemen zijn de werkloosheid, criminaliteit en de toeristische drukte. De armoede aan de kust en de arbeidsomstandigheden in de toeristische sector zijn in de ogen van de kustbewoner veel minder een probleem.

Milieuproblemen en vooral zwerfvuil moeten strenger aangepakt worden

De meerderheid van de ondervraagden is bezorgd om de toestand van het leefmilieu in het algemeen. 26% is zeer bezorgd en 60% nogal bezorgd. Een grote groep (40%) denkt ook dat de toestand in België de voorbije jaren verslechterd is. Over de toestand van het leefmilieu aan de kust is men echter optimistischer (13% heel goed, 72% eerder goed).

Op het vlak van milieuproblemen verwachten de mensen vooral een strengere aanpak voor zwerfvuil: 89% denkt dat er (veel) meer inspanningen nodig zijn om toeristen en recreanten te verplichten hun afval op te ruimen. Kustbewoners vinden er duidelijk geen doekjes om: voor hen zijn de toeristen en recreanten de grootste vervuilers. Een grote meerderheid (85%) vindt dat de boetes voor wie zwerfvuil achterlaat moeten verhogen. Het probleem ziet men overigens niet beperkt tot het strand. Zowat twee derden van het ondervraagde publiek zijn ook niet tevreden over de aanpak van de vervuiling van het zeewater.

59682

Economische activiteiten mogen niet ten koste gaan van de natuur

Wat de economische activiteiten aan de kust betreft, is ongeveer iedereen het er over eens dat toerisme belangrijk is, maar de overgrote meerderheid van de ondervraagden (79%) vindt toch dat de toeristische activiteiten en de uitbreiding van de attracties niet ten koste mogen gaan van de bestaande natuur. Ook vindt één op vier van de ondervraagden dat de druk van het toerisme op de kuststreek te groot is. Volgens vier vijfden van de respondenten zijn er (veel) meer inspanningen nodig om mensen bewust te maken van de kwetsbaarheid van het kustgebied. Bijna de helft vindt dat er nog meer duingebieden mogen afgesloten worden voor het publiek.

De mening over de uitbreiding van havenactiviteiten ligt enigszins in dezelfde lijn: meer dan twee derden van de respondenten erkennen het belang ervan voor de regio, maar toch vindt één op vier dat de havenactiviteiten de natuurlijke omgeving verstoren.

Verder oordeelt 82% van de ondervraagden dat de prijzen van onroerend goed aan de kust onbetaalbaar zijn geworden.

Tekort aan speelruimte in de woonwijken

Wanneer gepeild wordt naar de tevredenheid over de eigen woonomgeving, blijkt zo'n 42% matig tot zeer ontevreden over het tekort aan speelruimte voor

DD Een grote meerderheid van de kustbewoners is tevreden over de netheid van de straten. Een niet onbelangrijke groep (42%) is ontevreden met de voorhanden zijnde speelruimte voor kinderen in de buurt

kinderen in de buurt (NB: 77% van de respondenten heeft kinderen). Wel is ongeveer 80% tevreden over de natuurlijke omgeving, de netheid van de straten, het lawaai en de verbindingen met het openbaar vervoer.

Betere fietsinfrastructuur nodig, maar niet méér autovrije straten

Er bestaat ook een groot draagvlak voor maatregelen om het probleem van de verkeersdrukke aan te pakken: 71% van de kustbewoners vindt de overlast die door het autoverkeer veroorzaakt wordt een matig tot groot probleem. Toch houdt het een meerderheid niet tegen zelf te blijven zweren bij de heerschappij van koning auto. Een verbetering van de fietsinfrastructuur - gewenst door 72% van de respondenten - zou het intense auto-gebruik kunnen helpen terugdringen. Bijna de helft van de kustbewoners wenst meer inspanningen op het vlak van openbaar vervoer en meer dan 70% is van mening dat er niet moet worden gestreefd naar nog meer autovrije straten.

DD Er bestaat ook een groot draagvlak voor maatregelen om het probleem van de verkeersdrukke aan te pakken: 71% van de kustbewoners vindt de overlast die door het autoverkeer veroorzaakt wordt een (matig tot groot) probleem. Een verbetering van de fietsinfrastructuur - gewenst door 72% van de respondenten - zou het intense auto-gebruik kunnen helpen terugdringen, aldus de ondervraagden

Meer dan 50% van de kustbewoners is milieubewust en voorstander van een windmolenpark in zee.

Meer dan 95% van de respondenten zegt altijd afval in de vuilbak te werpen en te sorteren, en 'verboden toegang'-borden tot bepaalde gebieden te respecteren. 62% van de ondervraagden zegt ook altijd de gezinsleden tot milieubewust gedrag aan te sporen.

Bijna de helft van de respondenten is bereid meer te betalen voor milieuvriendelijke energie. Bovendien is zowat 53% voorstander van een windmolenpark voor de Belgische kust en nog eens 18% is pro indien aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan (zoals niet schadelijk zijn voor vogels en vissen, het zicht niet belemmeren, enz.). Veel kustbewoners vragen zich wel af of het rendement van die molens in verhouding staat tot de hoge kostprijs voor het bouwen ervan op zee. Goedkopere oplossingen aan land worden misschien nog onderbenut, aldus nogal wat kustbewoners.

RESULTATEN INTERVIEWRONDE: EN WAT DENKEN DE BELEIDSMENSEN?

Duurzame ontwikkeling is geen modegril, maar een filosofie

Niemand van de geïnterviewden beschouwt duurzame ontwikkeling als een modegril in de zin dat het een onderwerp is dat wel zal overwaaien. Een aantal vindt wel dat het een mode-woord is dat vaak te onpas gebruikt wordt. Hoewel de meningen over wat duurzame ontwikkeling inhoudt verschillen, geeft de grote meerderheid van de sleutelfiguren aan dat dit een visie, een filosofie is die in het beleid moet worden ingebouwd.

Veel sociale problemen aan de kust

Men is er zich wel van bewust dat er aan de kust specifieke sociale problemen zijn, maar niet alle ondervraagden plaatsen dit binnen het kader van duurzame ontwikkeling.

De belangrijkste sociale problemen aan de kust zijn volgens de geïnterviewden de seizoensgebonden (en weinig duurzame) tewerkstelling, de 'gestrande' armen (op de vlucht voor deurwaarders, op zoek naar een job aan de kust), de vergrijzing (als gevolg van pensioenmigratie en het wegtrekken van jongeren) en de vereenzaming.

Naar een kwalitatief toerisme, met aandacht voor natuur en cultuur

De sleutelfiguren zijn er het over eens dat toerisme economisch belangrijk is voor de kust, en dat men van massatoerisme moet overgaan naar kwalitatief toerisme (dit in tegenstelling tot 55% van de kustbewoners die dit liever niet ziet gebeuren), met voldoende aanbod van natuur en cultuur. Het aantrekkelijker maken of

DD Dertig bevoorrechte getuigen uit diverse sectoren actief aan de kust, zien als belangrijkste sociale problemen aan de kust de seizoensgebonden (en weinig duurzame) tewerkstelling, de 'gestrande' armen (op de vlucht voor deurwaarders, op zoek naar een job aan de kust), de vergrijzing (als gevolg van pensioenmigratie en het wegtrekken van jongeren) en de vereenzaming. Een meerderheid (82%) van de kustbewoners zelf vinden de prijzen van onroerend goed onbetaalbaar geworden

houden van het openbaar domein en het beheersen van de afvalproblematiek is hierbij één van de randvoorwaarden. Hoever natuurbescherming en -herstel moeten gaan is een zaak waar echter geen eensgezindheid over bestaat. Idem voor wat betreft de ontmoediging van het autogebruik en het stimuleren van het gebruik van randparkings en het openbaar vervoer.

Een duurzaam beleid zal op lange termijn vruchten afwerpen

De meeste geïnterviewden geven aan dat het streven naar duurzame ontwikkeling op korte termijn misschien bepaalde investeringen vereist en bepaalde mogelijke 'snelle' winsten misloopt. Op lange termijn is dit echter de enige strategie om leven en werken aan de kust leefbaar te houden. Anders wordt de draagkracht van de kustregio te veel ondermijnd.

Uitvoeren van een duurzaam beleid wordt bemoeilijkt door versnippering van bevoegdheden

De grote eensgezindheid over de noodzaak van duurzame ontwikkeling verborgt de meningsverschillen als het aankomt op beslissingen in de praktijk, ook i.v.m. de relatie tussen duurzame ontwikkeling en economische groei. Er gaan toch veel stemmen op om het algemeen belang te laten primeren op het privébelang. Men beseft ook dat de veelheid aan bestuursniveaus en de overlapping van bevoegdheden inzake duurzame ontwikkeling het beleid bemoeilijken. Zo is het strand tot aan de waterlijn een Vlaamse bevoegdheid, maar heeft de federale overheid een aantal bevoegdheden op zee zoals leefmilieu, duurzame ontwikkeling en energie. Enkele andere activiteiten op zee zijn dan weer een Vlaamse zaak zoals visserij, beloodsing en storten van baggerspecie. Men zou voor minder het noorden kwijt raken... Toch ontstaat een beetje de indruk dat dit min of meer als een dankbaar excuus wordt aangewend voor het eigen niet- of beperkt engagement.

De media kunnen helpen een draagvlak te creëren voor duurzame ontwikkeling

De ondervraagde sleutelfiguren zijn het erover eens dat de media een rol te vervullen hebben in het helpen creëren van een draagvlak voor duurzame ontwikkeling bij het grote publiek. Maar dit is niet zo evident omdat het thema en aanverwanten vaak als moeilijk toegankelijk voorgesteld wordt. Sommige geïnterviewden geloven ook niet echt in de objectiviteit van de media: ze zouden vaak de publieke opinie manipuleren bijvoorbeeld door enkel tegenstanders aan het woord te laten of enkel subjectieve informatie te verspreiden.

Wat is duurzame ontwikkeling eigenlijk ?

De meest gangbare definitie is die uit het VN-rapport (Brundtland, 1987). Daarin wordt het begrip omschreven als die "ontwikkeling die gericht is op bevrediging van de noden van het heden zonder deze van de komende generaties in het gedrang te brengen, en waarvan de realisatie een veranderingsproces vergt waarin het gebruik van hulpbronnen, de bestemming van investeringen, de gerichtheid van technologische ontwikkeling en institutionele veranderingen worden afgestemd op zowel toekomstige als huidige behoeften."

Meestal wordt er over de economische, de ecologische en de sociale pijler van duurzame ontwikkeling gesproken. Het komt er op neer dat deze drie elementen elkaar niet mogen verdringen maar evenwichtig moeten samengaan. Soms wordt participatie - of maximale deelname van de burger aan het beleid - als een vierde element opgenomen in deze evenwichtsoefening.

Waarom aandacht voor duurzame ontwikkeling aan de kust ?

Binnen het Europees Doelstelling-2 programma voor de kust is één maatregel specifiek gericht op duurzame ontwikkeling. Daarnaast vormt het effect op de duurzame ontwikkeling van de kustregio ook een rode draad bij de beoordeling van de projecten. Hiervoor werd een specifiek adviesorgaan, de Adviesgroep voor Duurzame Ontwikkeling (ADO), opgericht. Het programma moet een bijdrage leveren aan de duurzame ontwikkeling voor de kust. Om dit enigszins te kunnen meten werd deze nulmeting uitgevoerd; in 2007 volgt een eindmeting om de evolutie van het draagvlak voor aspecten van duurzame ontwikkeling zichtbaar te maken.

ENKELE RESULTATEN IN EEN BREDER PERSPECTIEF

Tot slot vergelijken we graag nog even de resultaten van deze draagvlakenquête bij onze kustbewoners met gelijkaardig onderzoek in België en Europa. En wat blijkt?

Kustbewoner is beter op de hoogte dan gemiddelde Belg

Wanneer de kwantitatieve resultaten van dit recent onderzoek vergeleken worden met het nationale onderzoek van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO), dan kan worden vastgesteld dat de kustbewoner beter op de hoogte is van wat duurzame ontwikkeling is dan de gemiddelde Belg. Ook qua kennis van de begrippen 'kusterosie' en 'stijging van de zeespiegel' scoren de kustbewoners goed. De begrippen 'biodiversiteit' en 'broeikas effect' zijn dan weer minder bekend aan de kust dan in de rest van België.

Kustbewoner zijn bezorgd om het milieu, maar... toch iets minder dan de gemiddelde Belg

Bij het vergelijken van de antwoorden van de kustbewoners met deze van de Belgen inzake de toestand van het leefmilieu, stellen we vast dat de kustbewoners (86%) minder bezorgd zijn om het milieu dan de gemiddelde Belg (93%). De kustbewoners vinden wel dat de toestand van het leefmilieu aan de kust beter is dan die van het leefmilieu in het algemeen. Bij de Belgen zijn er in verhouding meer personen die vinden dat de situatie van het leefmilieu in de ruimere betekenis verbeterd is.

Belgen liggen niet echt wakker van klimaatverandering, gezondheid scoort wel hoog

Wanneer we onze bevindingen vergelijken met een gelijkaardig recent onderzoek op Europees niveau, merken we op dat de grootste ontevredenheid bestaat over de verkeersdrukte. Verder vermelden 15 lidstaten de verloedering van het landschap en de kwaliteit van zwem-

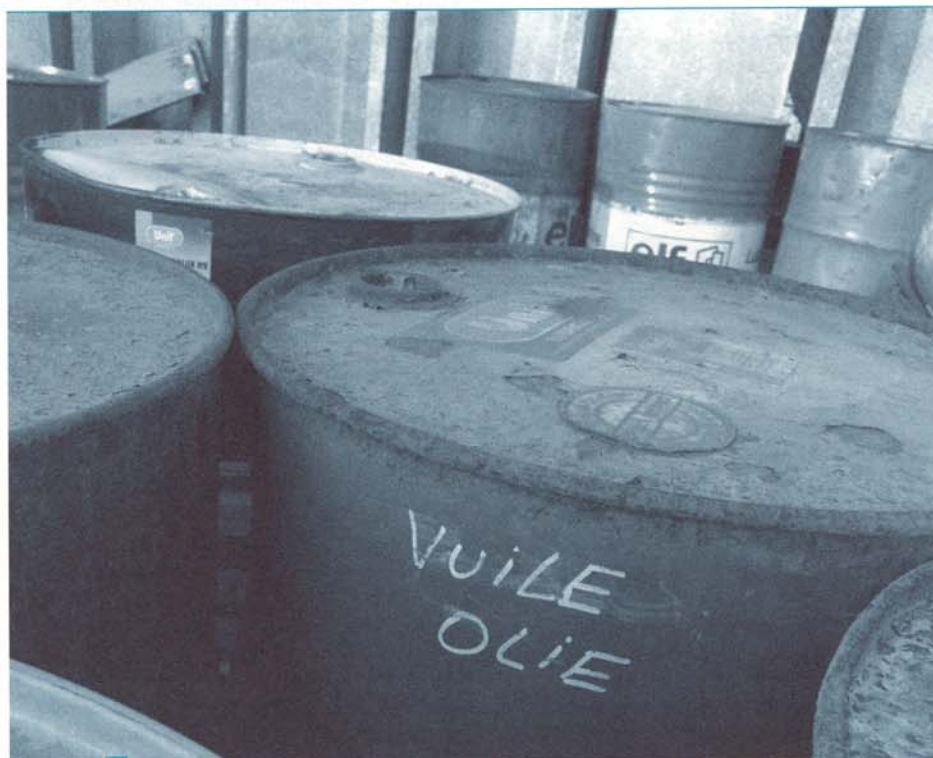
water. Ook hebben heel wat Europeanen last van lawaaihinder. Belgen zijn over het algemeen iets meer tevreden dan de gemiddelde Europeaan, behalve als het over luchtvervuiling, kwaliteit van zwemwater en het gebrek aan groene ruimte gaat. Ook de Europeanen zijn over het algemeen bezorgd om het leefmilieu en dan vooral om de schadelijke gevolgen van vervuiling op de gezondheid. De antwoorden van de Belgen leunen nauw aan bij het Europese gemiddelde. Toch zijn we nog iets meer bezorgd om het effect op de gezondheid. Van klimaatverandering liggen we dan weer iets minder wakker.

In dit artikel werden slechts enkele resultaten naar voren gebracht. Honger naar meer? Dan kunt u de brochure "Ogen op de kust... wie is bang van duurzame ontwikkeling?" aanvragen op het Programma Secretariaat Doelstelling-2 Kust, Provinciehuis Boeverbos, Leopold III-laan 41, 8200 Brugge.

Contactpersonen:

Griet De Smidt, Programma manager
Tel.: 050 40 34 63;
griet.de_smidt@west-vlaanderen.be;
Dries Baekelandt, Project manager
Tel.: 050 40 34 66;
andries.baekelandt@west-vlaanderen.be;
Nathalie Keersebilck,
Algemene Ondersteuning
Tel.: 050 40 33 92;
nathalie.keersebilck@west-vlaanderen.be.

Françoise Lantsoght

DD

De gemiddelde Belg (93%) is bezorgd om de toestand van het leefmilieu. De kustbewoner is dit ook, zij het iets minder (86%)